

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1719

Quæst. 346. An & quibus casibus conductor operarum mercedem conventam diminuere vel etiam in totum substrahere possit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73957](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73957)

& multitudo eorum, qui servire possunt ac libenter volunt pro tali mercede. Dum enim eorum sunt multi, jam reputabitur stipendium iustum, etsi sit tenue, & ad sustentationem insufficientis; cum sufficiens esse possit una cum aliis eorum bonis, quæ habent, aut industriâ suâ compatibili cum servitio, quod vi conductionis præstant, acquirere possunt, ut cum communi Molin. *loc. cit. d. 506. num. 3.* Secus est, si pauci sint, qui pro tam tenui mercede operam suam utilem & necessariam præstare volunt, iique non nisi pauperes, destituti aliis mediis sustentationis; tunc enim iniustum esset salarium, si considerata loci consuetudine, quantitate & qualitate servitii infimum iustum pretium non attingeret. Considerandum denique, num iudicio viri prudentis labori & servitio correspondeat; eum enim præcisè propter laborem in locatione operam constituitur merces, in ea statuenda præcipuè consideranda qualitas & quantitas laboris & servitii, cum respectu tamen ad personam, cui præstatur; certum enim est ex eo, quòd is non ita egeret eâ operâ, exigamque ex ea utilitatem perciperet, minui illius pretium, atque ita in hoc casu vilescere dicantur servitia oblata. De cætero spectandum non est, an stipendium laboris conducti, etiam utilis & necessarii sufficiat ad victum vestitumque decentem servientis, multoque minùs, num tale sit, ut inde sustentare possit liberos & familiam suam, ut cum Molin. *loc. cit. num. 1.* & aliis de Lugo *loc. cit. num. 62.* præterquam enim, quòd sæpe servitia tanta mercede digna non sunt, uti videmus quotidie, propter ea non præstari tantam mercedem, quæ tamen ab omnibus iusta reputatur, plures etiam suâ quadrâ viventes, aut nisi victum à dominis habentes serviant illis sollicitè etiam utiliter, quia desiderant eorum gratiam & favorem ad obtinenda officia eorumque protectionem; in quo casu etiam dominos non teneri in conscientia ad plus eis erogandum ait de Lugo *loc. cit.* Possè tamen etiam defectum iustæ mercedis conventæ suppleri à dominis procurando famulis officia, promotiones, nuptias aliæque lucra, quæ spe famuli ducti iusto minore mercedem acceptarunt, etsi ea in pactum non deduxerint, aut ad id se non obligaverint, ex Molin. *loc. cit. num. 2. & 3.* notat de Lugo *loc. cit. num. 63.* Dum verò famulus ob mercedem locans operas suas citra omne pactum remittens se iudicio & arbitrio Domini, servit eadem, dominus tenetur ex iustitia mercedem tantam ac talem dare, quanta & qualis communiter dari solet aliis pro ejusmodi ministerio. De Lugo *loc. cit.* quamvis, ut Idem *num. 62.* arguendum non sit ad taxandam iustam mercedem ex eo, quòd aliqui plus solito soleant famulis dare, ut nobiles quidam, quia putant id conducere ad honorem & splendorem suum, si famuli meliùs & lautius alantur & vivant. Porro quòd si dominus mercedem, quæ dictis omnibus consideratis iusta est, prout convenit, non solvat integrè, nec eam viâ aliâ officialis aut famulus absque magna molestia impensis, amissione benevolentia, qua valde eget, obtinere nequit, & de utroque certò saltem moraliter constat, quin & de iniustitia secundum Molin. *loc. cit. d. 506.* constat evidentè & luce meridiana clariùs, tunc tandem licere occultam compensationem, seu accipere occultè de bonis domini aliquid, tantum mirum, quantum merces data à iustitia deficit, seu quantum de mercede subtractum, tradunt Molin. *loc. cit. num. 2.*

& 5. Nav. in man. c. 17. num. 172. & 112. Bonac. de contract. d. 3. q. 7. p. 4. num. 3. Lessi. l. 2. c. 12. num. 63. De Lugo *loc. cit. num. 63.* Carden. *dissert. 23. c. 2. a. 3.* & alii, quos citat & sequitur Reiffenst. *h. t. num. 115.* eo quòd tunc famulus accipiat, quod suum est, aut saltem, quod ei certò debetur. Monet tamen etiam Idem bene ex Cardena *loc. cit. num. 6.* quòd in eo an salarium evidentè sit iniustum, standum non sit iudicio, quòd servus vel officialis (intellige etiam de cætero satis intelligens) sibi soli relictus concipit; cum amore proprio & in causa propria facile decipi possit, sed quòd consulto desuper confessario, non quovis obvio & mediocriter docto, sed prudente, timorato & valde docto, conformando se illi format. Atque ita sat procul receditur à sententia illa ab Innocent. XI. aliàs damnata in ordine 37. *famuli & famula domestica possunt heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario suo.*

Quest. 346. An & in quibus casibus conductor operarum mercedem seu salariam conventam diminuere, vel etiam in totum subtrahere possit?

R Esp. primò: In casu, quo conductor operarum solus in causa fuit, etiam citra culpam, nulloque modo stet penes personam conductam, cur hujus opera uti non potuerit, nihil de salario diminuere potest, sed integram nihilominus mercedem conventam solvere tenetur. Arg. l. 2. ff. *quis sui vel alien. iur. l. sed addas ff. h. t. & l. qui operatur. ff. cod. ubi dicitur: qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non stetit, quò minùs operas suas præstet, & ita tenent Sylv. v. *locatio. q. 11. & 12.* Navar. man. c. 17. num. 197. Lessi. l. 2. c. 24. n. 8. De Lugo *loc. cit. num. 54.* & alii communiter contra Dianam, in quantum is Tom. 2. *tr. 6. miscell. resol. 14.* docet, excusari conductorem à solvenda mercede, si operarius ab eo tempestivè præmonitus, operas locare poterit & noluit, cuius refutationem vide apud de Lugo. Sic itaque si dominus ante tempus conductioni præfinitum absque legitima causa expellit servum vel personam ab officio pro mercede conductæ removet. De Lugo *loc. cit. n. 96.* & AA. mox citand. Idem est, si conductus ob nimiam domini favitiam, vel quia ad illicita adigitur, ipsèmet discedit, tenetur dominus integram mercedem, seu correspondentem toti conductionis temporis solvere; quia per eum stit, quò minùs conductus ei operas suas præstet. Bald. in l. 11. C. h. t. Bonac. de contract. d. 3. q. 7. p. 4. num. 11. Molin. Azor. quos citat & sequitur Reiffenst. *h. t. num. 91.* item Muller. *h. t. th. 25. lit. a.* Carpz. p. 3. *decis. 164.* sub limitatione tamen mox subjungenda. Item si is, qui ad annum pro adjutore in certo officio conduxit aliquem, ex culpa sua deponatur ab officio illo, vel etiam liberè illud resignet, ita ut ampliùs ejus opera non egeat, nec uti possit, tenetur tamen illi totius anni integram mercedem solvere. Item si is, qui pro constructione operis alicujus conduxit operarios vel artifices &c. contraxitque cum illis pro certa mercede totius operis, dum postea penitentia ductus omittit opus, totam mercedem conventam debet iis solvere. Item dum dominus, qui famulum conduxit ad certum tempus, intra illud moriatur, tenentur ejus hæredes ad solvendam*

non tamen illi totam mercedem subtrahendam, sed pro rata temporis tantum, si dominus ex eo discessu nullum damnum aut lucrum cessans patitur; dum nimirum statim ad manum habuit servum alium pro eadem mercede & æquè idoneum, tradit apud Eundem Bonac. quod quidem in utroque foro locum habere, si famulus non ex malitia vel culpa sua, sed ex causa rationabili vel ex impedimento ex eo præcisè proveniens, ait Reiffenst. num verò etiam procedat, ubi ex malitia & culpa sua discedit, non convenire inter AA. quamvis addat, pro foro interno & ante Judicis sententiam id quoque procedere bene probari à Bonac. Contrarium tamen docet de Lugo *cit. num. 56.* dum ait, teneri quidem famulum compensare domino pro toto damno, quod causa illius injusti discessus incurrit dominus in se vel in bonis suis; cum id totum oriatur ex non servato contractu, quem ex iustitia famulus observare debebat; secluso tamen omni damno Domini, non videri famulum privandum mercede temporis præteriti; quin nec, ut docet Azor. *p. 2. l. 2. c. 39. q. 6.* cum Sylv. posse inde aliquid detrahi pro arbitrio boni viri. Unde ait; minus bene dictum ab Azor. *p. 3. l. 8. c. 13. q. 6.* famulum in eo casu amittere totam mercedem. Sic etiam ait Rebell. *l. 14. q. 13. n. 20.* apud de Lugo totam mercedem præcedentis ante discessum temporis (intellige, ubi fortè eam jam recepisset) retineri posse in hoc casu à famulo injustè discedente. Quà tamen sententià Lugonis non obstantè, videtur dominus posse retinere ratam mercedem in compensationem damni sibi ex illo discessu illati, ubi servus illud aliunde non refarcit. Quemadmodum etiam de Lugo cum Molin. *d. 492. in fine* observat, teneri famulum talem, ubi pro illo tempore præterito non servavit fideliter intra limites obsequii & laboris debiti, labore non attingente saltem infimum gradum laboris debiti, debere restituere vel remittere de stipendio pro rata operis seu laboris, quem præstare tenebatur.

Quæst. 347. Ad quantum tempus fieri possit locatio?

I. Resp. primò: Rerum Ecclesiasticarum elocatio ad quantum tempus fieri possit dictum est supra ad *in. de reb. Eccles. alienand.* De cæteris
2. Resp. secundò: Rerum non Ecclesiasticarum locationibus tametsi à Principe seu Magistratu præstitui possit tempus, ultra quod continuari non debeant. Muller. *ad Stru. h. t. ib. 7. lit. 7.* Quamvis etiam olim apud Romanos tam urbanorum quam rusticorum prædiorum locationes publicæ & privatæ fiebant ad quinquennium, quod Iustrum vocabatur teste Varone *l. 5. de Latin. ling.* & Plin. *l. 9. epist. 38. l. 13. §. 11. ff. h. t.* cujus rationem ex variis affert Mull. *loc. cit. lit. 11.* item hodieum teste Mornac. ad *l. 40. de reb. cred.* in Gallia universitates & collegia prohibeantur locare domos & prædia rustica ultra novennium; jure tamen communi tempus certum istis locationibus constitutum non est, sed id relictum dispositioni contrahentium. Muller. *cu. lit. 7.* Lauterb. *h. t. §. 3.* & sic in hisce partibus locationes privatæ modo fiant ad annum, biennium, modo ad longius tempus; illud certum, quòd, si locatio fiat ultra quinquennium, aut etiam in perpetuum, alterius contractus neque nomen, neque naturam subeat. Lauterb. Muller. *LL. cit.* cum contractus non temporis adjuncto, sed propria conventionis discriminentur formâ. *L. ob R. P. Leur. Jur. Can. Lib. III.*

ligationem. ff. de O. & A. neque locantis, sive in breve, sive longissimum tempus, sive etiam in perpetuum, ea sit mens & intentio, ut dominum à se abscedat, sed ut alter rei commoditatem habeat. Franzk. *ad ff. h. t. n. 36.* Muller. *l. c.* quamvis hic addat, quòd locationes in longum tempus factæ usu fori magis pro venditionibus, quàm pro simplicibus locationibus habeantur, aut certè venditionibus æquentur & æquipolleant; pro quo remittit ad Carpz. *l. 5. resp. elect. tit. 3. resp. . . n. 11.* Unde etiam, cum locationis natura sit, quod neque dominium, ut constat ex *l. 39. h. t.* neque possessione. *l. 30. ff. eod.* transferatur, conductor & colonus, quatenus tales sunt, ex hoc ipso, quòd longo tempore pro uniformi pensione re locata usi sint, coloniam perpetuam vel dominium probare nequeunt. Muller. *l. c.* Arg. *l. malè agitur. l. cum notissimi. §. ult. de præscrip. 30. vel 40. annor.* Porro, quòd res etiam in perpetuum locari possint, id quoque locum habet in locatione operarum, ita ut homo, etiam liber, operas suas in perpetuum locare possit, quamvis ad illas præstandas præcisè non cogatur, sed præstando interessè libereatur. Arg. *l. 13. §. 1. ff. de re judic. &* ita absque eo, quòd tali conventionè fiat servus. Lauterb. *§. 35. citans Coler. de process. executivo. p. 1. c. 9. num. 28.*

Quæst. 348. An & ex quibus causis rem locatam dimittere possit conductor ante præfinitum tempus?

I. Resp. primò: Quemadmodum locator ita etiam conductor sine justa causa à contractu locationis locatore invito resiliere nequit ante tempus conductionis finitum, idque sive per seipsum sive per alium. V. g. pupillus vel minor per tutorem vel curatorem, contraxerit. *L. 8. ff. de adm. tutor.* Franzk. *h. t. n. 229.* Barbof. *in l. 9. C. h. t. n. 19.* Caroc. *de locat. p. 2. q. 29. à n. 1.* Carpz. *l. 5. resp. 78. n. 5.* Lauterb. *h. t. §. 40.* conductorque ante elapsum tempus præfinitum rem locatam sine justa causa deserens non tantum totam pensionem solvere tenetur. *L. 24. §. si domus. l. 55. ff. h. t.* ubi dicitur, qui contra legem conductionis fundum ante tempus sine justa & probabili causa deseruerit, ad solvendas totius temporis pensiones ex conducto conveniri potest: sed etiam tenetur conducenti ad interessè. Pirh. *h. t. n. 17.* Muller. *h. t. th. 13. cum Brunem. ad l. 55. h. t. in fine.*

2. Resp. secundò: Sicut tamen locator interdum ex justa causa ante tempus conventum à contractu recedit invito conductore expellendo illum, ut dicitur quæst. seq. ita etiam conductori id licet, & ante tempus finitum migrare, seu rem conductam deserere, ita ut non integram, sed tantum pro rata temporis mercedem solvere teneatur. *L. 27. §. 55. ff. h. t.* Justæ autem causæ, ob quas ante tempus conductor discedere possit, non soluta locanti integra pensione, in genere sunt omnes illæ, ob quas conductor re locata uti & frui non potest. *L. 7. §. 9. 15. ff. locati.* Sic in specie si domus ad annum conducta corruerit vel incendio perierit post sex menses, potest conductor relinquere conductionem, nec tenetur expectare, usque dum locator repararet vel reedificet domum. Muller. *l. c. lit. 8.* cum Harprecht *ad Inst. h. t. n. 48.* & Maulio *rr. de locat. tit. 7. n. 4.* Idem esse videtur, si ad plures annos conducta domus, ita ut non teneatur conductor remigrare ad ædes resectas seu reedificatas, detra-